

Innspel til Statnett i samband med KVU for lineforsterkning i Indre Sogn

Innspel til Statnett i samband med KVU for lineforsterkning i Indre Sogn

Dokumentet er signert digitalt av følgende undertegnere:

- Laberg, Torunn Todal (), signert 06.03.2024 med BANKID
- Moen, Vidar (), signert 06.03.2024 med BANKID_MOBILE
- Hestetun, Sonja (), signert 06.03.2024 med BANKID
- Huseklepp, Håkon Johannes (), signert 06.03.2024 med BANKID
- Fossen, Ket (), signert 06.03.2024 med BANKID
- Århus, Åsne (), signert 05.03.2024 med BANKID
- BÅRD FLATTUN LILLEENG (), signert 05.03.2024 med BUYPASS
- Cock, Kjell Olav (), signert 05.03.2024 med BANKID



Det signerte dokumentet inneholder

- En forside med informasjon om signaturene
- Alle originaldokumenter med signaturer på hver side
- Digitale signaturer



Dokumentet er forseglet av Posten Norge

Signeringen er gjort med digital signering levert av Posten Norge AS. Posten garanterer for autentisiteten og forseglingen av dette dokumentet.



Slik ser du at signaturene er gyldig

Hvis du åpner dette dokumentet i Adobe Reader, skal det stå øverst at dokumentet er sertifisert av Posten Norge AS. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke er endret etter signering.

Til; Statnett v/ Harris Utne

Kopi;

Ordfører Årdal kommune,
Ordfører Sogndal kommune,

Ordfører Luster kommune, Ordfører Lærdal kommune,
Statsforvaltar v/ Miljø avd.

Innspel i samband med Statnett si Konzept-Val-Utgreiing (KVU) av lineforsterking i Indre Sogn

Dette innspelet siktar på å få fram våre interesseorganisasjonar sine syn på ein mest mogleg berekraftig lineforsterking i Indre Sogn.

Dette vil vi søke å gjere ut frå at der er ein reelt auka trong for kraft til industrien i Indre Sogn. I denne samanheng har vi teke utgangspunkt i den «behovsprofil» Hydro presenterte i møtet som Statnett skipa til i Årdal den 2024-01-24.

Dette synte ein effektbehovsauke i Årdal frå omlag 400 MW til nesten 800 MW gjennom dei neste 10 – 15 år.

Berekraft er per definisjon tredelt, natur-messig berekraft, sosial berekraft og økonomisk berekraft. Vi vil søke å kommentere alle desse berekraftsdimensjonane med utgangspunkt i dei perspektiv dei underteikna organisasjonane har.

Interesseorganisasjonane som har vore med å utarbeidd dette innspelet er;

- Årdal turlag
 - Arbeider for å fremje friluftsliv og kjennskap til dei ulike naturområda i Årdal kommune og tilrettelegging med korte og lange stiar knytt til fjell og nærmiljø.
- Norges jeger og fiskerforbund- Sogn og Fjordane
 - Tilrettelegging for hausting og aktiv forvaltning av vilt og fisk i region Sogn og Fjordane. Regionlaget er bindeleddet mellom NJFF sitt sentrallædd og lokallaga i fylket
- Årdal jeger og fiskerforening
 - Tilrettelegging for hausting og aktiv forvaltning av vilt og fisk. Har mange hytter i fjellområda.
- Lærdal/Årdal- villreinutval
 - Representerer alle grunneigarar med rettar i fjellområda i Lærdal og Årdal. Villreinutvalet har som mål å sikre villreinen sitt leveområde og sikre mot ytterlegare arealreduksjon.
- Vest-Jotunheimen- villreinutval
 - Representerer alle grunneigarar med rettar i fjellområda i Vest-Jotunheimen som ligg i Luster og Årdal. Målet er som for Lærdal og Årdal villreinutval.

Dokumentet er signert digitalt av:

- Laberg, Torunn Todal, 06.03.2024
- Moen, Vidar, 06.03.2024
- Hestetun, Sonja, 06.03.2024
- Huseklepp, Håkon Johannes, 06.03.2024
- Fossen, Ket, 06.03.2024
- Århus, Åsne, 05.03.2024
- BÅRD FLATTUN LILLEENG. 05.03.2024

Forseglet av



Posten Norge

- Forum for natur og friluftsliv
 - FNF er eit samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner på regionalt nivå.
- Naturvernforbundet Indre Sogn
 - Arbeider for miljøet, for å hindre inngrep og ureining av den flotte naturen vi har, både fjell, fjord og alt imellom. Lokallaget dekkar kommunane Sogndal, Luster, Årdal, Lærdal, Aurland og Vik.
- For Folk og Fjell
 - Har som formål å spreia kunnskap. “For folk og fjell” vil hjelpe til å ta informerte val når det gjeld Årdal si framtid som industristad og natur kommune.
- Luster Austre Fjellstyre
 - Fjellstyret skal administrere bruken og utnyttinga av rettar og lunnende i statsallmenningen og arbeide for å sikre at allmenningen vert brukt på ein måte som fremjar næringslivet i bygda og tek vare på naturvern- og friluftssinteressene. Sikre villrein sitt leveområde er avgjerande for fjellstyra.

1)_ Behovet for lineforsterking

På informasjonsmøtet som Statnett heldt på Årdalstangen den 24. januar '24 kom det fram at energibehovet for næringsverksemd i Årdal er venta å omlag doble seg fram mot 2040.

Dette er naturleg nok hovuddrivaren for behovet for lineforsterking. I det vidare vil vi ta dette som eit utgangspunkt for våre kommentarar. Avslutningsvis vil vi likevel drøfte realismen i ei så radikal behovsauke, og vurdere implikasjonar av ulike grader av ned-justert behov.

2)_ Berekraftsvurdering

Berekraftsdimensjonane natur-messig-, sosial- og økonomisk- berekraft er i det vidare kommentert og sortert i høve til det vi oppfattar som potensielle val av alternativ for lineforsterking. Desse konseptvalalternativa er som følger;

- Alternativ 1; Oppgradering av eksisterande liner mellom Årdal og Sogndal til 420 kV liner, herunder sanering av dei 3 132 kV linene mellom Årdal og Fortun, samt oppgradering av linene vidare mellom Fortun og Sogndal
- Alternativ 2; Ny line Årdal – Borgund (420 kV)
- Alternativ 3, Ny direkte line Årdal – Sogndal (420 kV) via halvøya mellom Årdalsfjorden og Lustrafjorden.

Dei ulike laga som har underteikna dette innspelet har naturleg nok ulike perspektiv på aspekta rundt natur og dei konsekvensar ulike konseptval har på naturen. Innspelet her siktar difor på å gje ein oversikt over dei ulike perspektiva/aspekta utan å detalj-handsame desse.

Dokumentet er signert digitalt av:

- Laberg, Torunn Todal, 06.03.2024
- Moen, Vidar, 06.03.2024
- Hestetun, Sonja, 06.03.2024
- Huseklepp, Håkon Johannes, 06.03.2024
- Fossen, Ket, 06.03.2024
- Århus, Åsne, 05.03.2024
- BÅRD FLATTUN LILLEENG. 05.03.2024

Forseglet av



Posten Norge

2.1)_Aspekt rundt Natur-messig berekraft

Dei ulike laga som har underteikna dette innspelet har laga følgande oversikt over natur relaterte berekraftsaspekt. Nokre av desse er av generell natur. Desse vert lista fyrst. Dernest er det laga ei liste av meir konkrete aspekt som er direkte relatert til dei tre alternativa som er evaluert.

- **Generelle aspekt**
 - a. Uansett konseptval, må inngrepa gjerast med minimale naturinngrep. Eksisterande vegar må brukast, som til dømes Tindevegen. Der det ikkje er eksisterande infrastruktur, bør helikopter nyttast. Ekstra tilkomstvegar og andre unødige naturinngrep må unngåast.
 - b. Vestlandsnaturen har særskild stor variasjon i naturtypar og artar. Konsekvensen av ei nedbygging i Vestlandsnaturen gir dimed særskild negative konsekvensar for naturen.
 - c. I område der det vurderast bygd, må det gjerast ei grundig naturkartlegging. Alle aktuelle område må kartleggast og vurderast av ein **nøytral** tredjepart før ein går vidare i prosessen.
 - d. Utbygging av nytt linenett bidreg til bit- for bit-nedbygginga av naturen. Summen av alle bitane me bygger ned, utgjer til saman eit betydeleg stort areal.
 - e. Til saman utgjer alle naturinngrepa eit trugsmål for framtidig klima. Dette fordi naturen sitt økosystem vert svekka, og dermed også evna til å fange og lagre karbon frå atmosfæren.
 - f. Prinsippet om arealnøytralitet må fylgjast.
 - g. Sidan ein viktig del av grunngjevinga industrien brukar for behovet for lineforsterkinga er klima og grøn industri, vert det dermed også viktig at natur- og klimaeffektane ikkje utliknar kvarandre.
 - h. Oppgradering av linja kan seinare verte brukt som argument for vidare nedbygging i form av til dømes vass- og vindkraft. Tiltaka kan dermed legge til rette for enda meir bit- for bit- nedbygging av naturen
 - i. Forskning både på tam- og villrein syner areal nær kraftleidningane over tid vert mindre beita enn område i nokre kilometers avstand fra leidningane, avstanden vert større i kalveperioden.
 - j. I anleggsperioden må det fokuserast på avbøtande tiltak i den tida av året da villrein nyttar seg av området til å trekke ut mot kalvingsområda og tilbake til vinterbeite. Det må etablerast reglar eller plan for korleis agere om villrein kjem eller nyttar seg av tilstøytane områder.
 - k. Noreg har internasjonale avtalar som vi forpliktar oss til:
 - a) **Naturavtalen**, med mål om å stoppe og reversere tapet av natur og økosystemer.
 - b) **Bevaring av villrein**. Bruk av kunnskapsgrunlaget i Kvalitetsnorm for villrein. Ny Stortingsmelding i 2024
 - c) **Klimaavtalen**: Omstilling til eit samfunn der vekst og utvikling skjer innanfor naturen si tolegrense.

Dokumentet er signert digitalt av:

- Laberg, Torunn Todal, 06.03.2024
- Moen, Vidar, 06.03.2024
- Hestetun, Sonja, 06.03.2024
- Huseklepp, Håkon Johannes, 06.03.2024
- Fossen, Ket, 06.03.2024
- Århus, Åsne, 05.03.2024
- BÅRD FLATTUN LILLEENG. 05.03.2024

Forseglet av



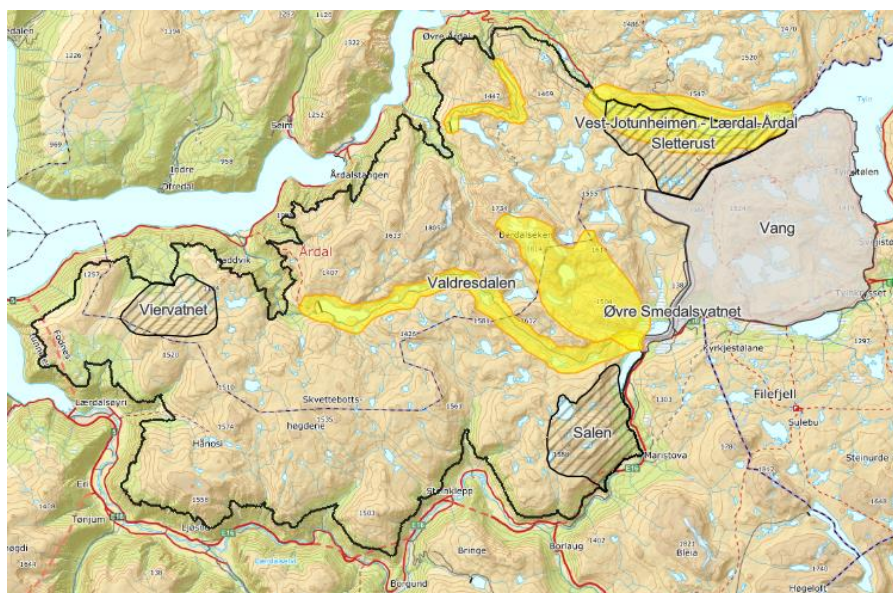
Posten Norge

- **Aspekt relatert alternativ 1**

- a. Vegen Øvre Årdal – Turtagrø vil kunne utnyttast i anleggssamanheng, gjeve eit val som går på erstatning av dei tre linene mellom Årdal og Fortun med ei ny oppgradert 420 kV line.
- b. Ei 420 kV line Årdal – Fortun til erstatning frå dagens tre liner og istaden for eit Årdal – Borgund line vil sterkt redusere konflikt mellom fugl og liner, og dermed også redusere såkalte «raudrev- korridorar» langs linene.
- c. Erstatning av dagens tre liner mellom Årdal og Fortun med ei 420 kV line bidreg positivt i høve til arealnøytralitet.
- d. Trasévalet for ei ny 420 kV line Årdal – Fortun må følge ein av dei opprinnelege traséane som går nede i Fardalen. Dette fordi Tindevegen i dag er ei barriere for villrein og ei line som føl vegen i størst mogleg grad vil såleis vere det valet som utgjør minst skade for villrein i anleggsperioden og seinare i driftsperioden.
- e. Fjerning av 132 kV som går over Synnos, under Osestølen, vil være av stor verdi for viltet og naturopplevinga. Det vil bidra til restaurering av natur og reduserte naturinngrep sjølv med auka linjekapasitet. Fjerning av denne medfører at området vest for vegen vil framstå som urørt.

- **Aspekt relatert alternativ 2**

- a) Norge har eit spesielt ansvar for å ivareta villrein som raudlista art. Området mellom Årdal og Lærdal har i dag store inngrep etter kraftutbygging med demningar, vegar og linjer. Villrein sin bruk av området og trugsmål mot livsgrunlaget deira er godt dokumentert i [Kvalitetsnormen for villrein](#). Viktig at kunnskapsgrunlaget i kvalitetsnormen vert lagt til grunn i arbeida med KVVU-en. Kort fortalt er målet med kvalitetsnormen å beskrive tilstanden til villreinen i kvart enkelt villreinområde.



Kartutklipp frå Kvalitetsnormen som syner ferdsel og forstyringar i Lærdal-Årdal med omsyn til villrein

Dokumentet er signert digitalt av:

- Laberg, Torunn Todal, 06.03.2024
- Moen, Vidar, 06.03.2024
- Hestetun, Sonja, 06.03.2024
- Huseklepp, Håkon Johannes, 06.03.2024
- Fossen, Ket, 06.03.2024
- Århus, Åsne, 05.03.2024
- BÅRD FLATTUN LILLEENG, 05.03.2024

Forseglet av



Posten Norge

- b) Heile Lærdal-Årdal villreinområde er allereie under sterkt press og har svært låg toleranse for vidare inngrep.
- c) Bygging av ny line Årdal – Borgund vil kunne medføre vegbygging til delar av traséen med negativ innverknad på naturverdiar.
- d) Omfattande helikopterflyging under anleggsfasen for ei ny line Årdal – Borgund vil vere ei stor belastning og vil medføre fortrenging av vilt, som tildømes hekkande rovfugl og villrein.
- e) To hekkande jaktfalkepar er påvist i området. Dette er som kjent ein raudlista art.

- **Aspekt relatert alternativ 3**

- a. Eit heilt nytt 420 kV lineval direkte Årdal – Sogndal vil påverke store villmarksområde som per idag er urørt. Dette er også eit viktig villreinområde. Dette området er i dag eit av ytst få attverande fjellområde i Sør-Norge med såkalla "villmarkspreg", og eit avgjerande område for villreinen i Vest-Jotunheimen. Ikkje minst er det i dette området reinen kalvar, Og, dei seinare åra har vi sett at reinen oppheld seg i dette området mesteparten av året på grunn av mindre ferdsel og inngrep.

2.2)_Aspekt rundt sosial berekraft

Aspekta rundt den sosiale berekrafta er ofte knytt til om tiltaket er eigna til å skape varig strid og splitting mellom ulike sosiale grupperingar. Dette skriv seg oftast frå divergerande interesser som vert sett i spel som følge av tiltaket.

- Aspekt relatert alternativ 1
 - a) Dagens tre liner mellom Årdal og Fortun har no visse stader låg høgd på vinterstid med store snømengder. Dette kan opplevast som eit hinder både for skigåande så vel som villrein. Her vil ei 420 kV linje med auka «pilhøgde» til erstatning av dagens tre liner kunne forbetre dette vesentleg
- Aspekt relatert alternativ 2
 - a) Kulturminne er med å definere folk sin identitet og utgjer soleis eit sosialt aspekt som må takast omsyn til. Dette vil kunne medføre utfordringar i høve til trasé val for ei mogleg Borgund line då denne går gjennom eit terreng som er særleg rikt på slike minne
 - b) Villmarksområdet er rikt i høve til utøving av rekreasjon, jakt og fiske
 - c) Nokre av ÅJFF jakt & fiskehytter i fjellområdet mellom Årdal og Lærdal vil tape sitt villmarkspreg ved ei mogleg line Årdal - Borgund. (også gjeldande for «alternativ 3»)
 - d) Turlagsaktivitetar langs etablerte stiar, men også folk som oppsøker villmark utanfor vanlege ferdselsruter både sommar og vinter. (også gjeldande for «alternativ 3»)

Dokumentet er signert digitalt av:

- Laberg, Torunn Todal, 06.03.2024
- Moen, Vidar, 06.03.2024
- Hestetun, Sonja, 06.03.2024
- Huseklepp, Håkon Johannes, 06.03.2024
- Fossen, Ket, 06.03.2024
- Århus, Åsne, 05.03.2024
- BÅRD FLATTUN LILLEENG. 05.03.2024

Forseglet av



Posten Norge

2.3)_Aspekt rundt økonomisk berekraft

Aspekta rundt den økonomiske berekrafta vert tradisjonelt evaluert med utgangspunkt i tiltaket si lønsemnd i eit livssyklus perspektiv. Den økonomiske levetida for eit slikt anlegg vil vere opp mot 40 år, dvs så lang at marginalending ved justert levetid i høve til 40 år vert liten.

- Generelle aspekt
 - a) Naturen er uerstattelig og kan ikkje prissetjast. Det er lett å vektleggje økonomiske omsyn her og no som er lette å rekne ut, høgare enn naturen sine økosystemtjenester. Døme på naudsynte økosystemtjenester er reinsing av luft og vatn, matproduksjon, pollinering og klimaregulering. Undervurderinga av naturverdiar er mykje av årsaken til naturkrisa me står framfor.
 - b) Dei store naturinngrepa forsterkar klimakrisa, som i sin tur går ut over økonomisk berekraft på lang sikt.
 - c) Intakt natur har stor kulturell verdi når han brukast til rekreasjon, friluftsliv og naturbasert reiseliv. Ei høgspentline vil ramme desse verdiane, og vil òg gå ut over turistnæringa i framtida.

- Spesifikke aspekt knytt til dei 3 konseptvalalternativa;
 - a) Ei 420 kV line heile traséen Årdal – Sogndal/Fardal vil redusere nettapet monaleg.
 - b) Ei 420 kV line Årdal – Fortun, dvs. konseptvalalternativ 1, framfor alternativ 2 og 3 vil ha vesentleg lågare CO2 avtrykk under anleggsfasen
 - c) Ei 420 kV line Årdal – Borgund vil sannsynlegvis krevje ei framtidig oppgradering av 300 kV lina Borgund – Gol som ikkje er naudsynt ved dagens kraftoverføring frå kraftanlegga i Borgund

4) Verknader av ned-justert energibehov i Indre Sogn

Kva implikasjonar vil lineforsterkninga ha dersom det syner seg at kraftbehovet vert ned-justert i ettertid?

Våre interesseorganisasjonar si totale vurdering, uavhengig av konseptvalalternativ, er at dette tiltaket vil kunne ha store negative konsekvensar berekraftsmessig. Det vil såleis vere særøydleggande dersom det vert igangsett eit prosjekt i «milliard klassen», dersom det seinare syner seg at behovet var over-estimert.

Statnett sine eigne kriterium for å setje inn tiltak i nettet er at behova er tilstrekkeleg modne, samt tidspunkt for innmelding av behov.

For å unngå moglege ned-justeringar av energibehovet i ettertid, er det avgjerande at Statnett gjennomfører ein grundig evaluering av modning av dei behov som er innmeldt. Realismen i kraftbehovet må etterprøvast i detalj for å sikre oss mot unødig tap av viktige naturverdiar og øyding av samfunnet sine økonomiske ressursar.

Tverrfagleg og uhilda kompetanse til å gjennomføre ei slik etterprøving må vere eit krav.

Våre organisasjonar kan yte bidrag med delar av den kompetanse som må til.

Dokumentet er signert digitalt av:

- Laberg, Torunn Todal, 06.03.2024
- Moen, Vidar, 06.03.2024
- Hestetun, Sonja, 06.03.2024
- Huseklepp, Håkon Johannes, 06.03.2024
- Fossen, Ket, 06.03.2024
- Århus, Åsne, 05.03.2024
- BÅRD FLATTUN LILLEENG. 05.03.2024

Forseglet av



Posten Norge

5) Oppsummering og konklusjon

Frå våre lag sitt perspektiv vil ei løysing basert på oppgradering av eksisterande liner frå Årdal til Sogndal/Fardal til 420 kV vere den klart beste løysinga.

Dei tre eksisterande linene frå Årdal til Fortun vil då kunne sanerast og vi får ei line lagt i eksisterande trasé nær Tindevegen.

Totalt sett vert dette ei løysing som stettar dei behov som vart presentert av initiativtakar, Hydro.

Løysinga sikrar vidare at ingen nye naturareal vert påverka.

Arealnøytraliteten vert med dette alternativet godt ivareteken ved at det faktisk påverka areal vert mindre med berre ein line-trasé i staden for dagens 3 line-traséar mellom Årdal og Fortun. Den samla påverknad på vilkåra for viltet i området vert med det forbetra.

Teknisk-økonomisk framstår dette alternativet som mest attraktivt gjennom at ein her i størst mogleg grad kan utnytte allereide etablert infrastruktur, samt at CO2 avtrykket i anleggsfase sannsynlegvis vil vere monaleg mindre med tilhøyrande økonomisk utteljing.

For å sikra informasjon, kvalitet og medverknad i utgreiingsarbeida oppmodar me Statnett om å arrangera eit nytt ope møte i god tid før arbeidet med KVU prosessen vert avslutta.

6) Underskrifter frå dei ulike lagsleiarane

S.Svortevik Hestetun
Årdal Turlag

V.Moen
ÅJFF

Å.Århus
Naturvenforb. Indre Sogn

K.Fossen
Forum for natur & friluftsliv

H.Huseklepp
NJFF – Sogn og Fjordane

T.Laberg
For Folk og Fjell

K.O.Cock
Lærdal/Årdal villreinutval

V.Moen
Vest-Jotunh. Villreinutval

Bård Flattun Lilleeng
Luster Austre Fjellstyre

Dokumentet er signert digitalt av:

- Laberg, Torunn Todal, 06.03.2024
- Moen, Vidar, 06.03.2024
- Hestetun, Sonja, 06.03.2024
- Huseklepp, Håkon Johannes, 06.03.2024
- Fossen, Ket, 06.03.2024
- Århus, Åsne, 05.03.2024
- BÅRD FLATTUN LILLEENG. 05.03.2024

Forseglet av



Posten Norge